

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om samordning av invalidpension och arbetsinkomster

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om samordning av invalidpension och arbetsinkomster (RP 64/2026 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Eva Aalto, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Pirjo Moilanen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Annaliina Kotilainen, finansministeriet
- sakkunnig Mikko Joronen, Människorättscentret
- jurist Niina Kokkonen, Folkpensionsanstalten
- matematiker Sampo Lappo, Pensionsskyddscentralen
- chef för karriär- och pensionsfrågor Sinikka Näätsaari, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chef för arbetspensions- och socialförsäkringsfrågor Katri Ojala, Akava ry
- jurist Samppa Koskela, STTK rf
- expert Mikko Sankala, Finlands näringsliv rf
- ledande pensionssakkunnig Juha Knuuti, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
- ordförande för arbetsgruppen för sysselsättning Anne Mäki, Handikappforum rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Statens arbetsmarknadsverk
- Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO rf
- Eläkesäätiöyhdistys - ESY ry
- Keva
- SOSTE Finlands social och hälsa rf
- Arbetspensionsförsäkrarna TELA rf.

Inga anmärkningar av

Utlåtande AjUU 9/2026 rd

- Företagarna i Finland rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med propositionen är att revidera bestämmelserna om samordning av invalidpension och arbetsinkomster. De föreslagna bestämmelserna ska utöver mottagare av invalidpension även tillämpas på mottagare av garantipension som beviljats den som är arbetsoförmögen och mottagare av arbetslivspension. Målet är att underlätta arbete under pensionen och att förbättra incitamenten för sådant arbete. Målet är att pensionstagaren flexibelt ska kunna utnyttja sin återstående arbetsförmåga när pensionstagaren arbetar vid sidan om pensionen och att lagstiftningen möjliggör flexibel återgång till arbetslivet när pensionstagarens hälsotillstånd tillåter det.

De föreslagna ändringarna beräknas från och med år 2028 minska Folkpensionsanstaltens pensionsutgifter med cirka 1,6 miljoner euro per år. Ändringarnas inverkan på Folkpensionsanstaltens övriga förmånsutgifter beräknas vara liten. De föreslagna ändringarna minskar arbetspensionsutgifterna med cirka 5,8 miljoner euro från och med 2028 jämfört med nuläget.

Modellens konsekvenser för män och kvinnor uppskattas vara rätt lika. Enligt uppskattningar kommer modellen att förbättra sysselsättningen med cirka 300—1 000 årsverken och den vägen stärka den offentliga ekonomin med 9—29 miljoner euro. Effekten skapas sannolikt av att personer som redan arbetar ökar sitt deltagande i arbetslivet. Enligt propositionen är det mest sannolika att effekten hamnar nära variationsintervallets nedre gräns.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att målet att förbättra samordningen av lön och pension hos dem som får partiell eller full invaliditetspension är bra. Modeller för samordning av invalidpension och arbetsinkomster har utretts länge. Det är viktigt att ärendet nu framskrider.

Flexibilitetsmodellen

De föreslagna bestämmelserna gäller de pensioner på vilka man i nuläget tillämpar bestämmelser om att lämna pensionen vilande. Dessa är invalidpension enligt arbetspensionslagarna (både full och partiell invalidpension) och arbetslivspension, sjukpension enligt folkpensionslagen (med undantag för sjukpension som beviljats med stöd av en särskild bestämmelse i 12 § 4 mom. i folkpensionslagen) samt garantipension som beviljats en arbetsoförmögen person.

Regleringen ersätter de gällande temporära bestämmelserna om att lämna pensionen vilande, vars giltighet upprepade gånger har förlängts för en viss tid åt gången. I den föreslagna modellen ska på invalidpensionstagarens arbetsinkomster tillämpas ett skyddat belopp per kalendermånad. Om arbetsinkomsterna under en månad inte överstiger det skyddade beloppet, inverkar de inte på utbetalningen av pensionen. Den här utgångspunkten motsvarar principerna för den gällande regleringen. Det som är nytt är att man dessutom lagstiftar om ett belopp per kalenderår, så kallad

Utlåtande AjuU 9/2026 rd

flexibilitet. Om de sammanlagda överskridningarna av det månatliga skyddade beloppet under ett kalenderår inte överskrider beloppet av flexibiliteten, görs det inga avdrag i pensionen på grund av arbetsinkomsterna. Överskridningarna av det skyddade beloppet minskar beloppet av den pension som ska betalas först efter att någon flexibilitet inte längre finns kvar och även då minskar de beloppet av den pension som ska betalas bara med den andel som utgörs av överskridningen.

Arbets- och jämställdhetsutskottet anser att flexibilitetsmodellen är en välkommen reform. Dagens system där utbetalningen av pensionen avbryts om arbetsinkomsterna överstiger inkomstgränsen (40 eller 60 % beroende på pensionsslag) under tre månader i rad har i praktiken lett till att pensionstagarna dimensionerar sina arbetsinsatserna så att inkomsterna nått och jämnt stannar under inkomstgränsen. I praktiken har bara de pensionstagare vars arbetsinkomster har varit tillräckligt stora för att kompensera inkomstförlusten på grund av att pensionen har lämnats vilande gynnats av mer arbete. Den föreslagna modellen åtgärdar centrala problem i det befintliga systemet och gör det mer motiverande att arbeta.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet konstaterar att flexibilitetsmodellen i regel är rätt klar och begriplig. Utskottet konstaterar ändå att i praktiken förutsätter modellen tillräckligt med proaktiv kommunikation i samband med verkställigheten så att pensionstagaren kan förutse de ekonomiska konsekvenserna av sitt arbete.

Vid utskottsutfrågningen ansåg flera aktörer att det så kallade flexibilitetsbeloppet i flexibilitetsmodellen (två gånger det skyddade beloppet) är för litet för att målen i propositionen ska kunna nås. Den föreslagna flexibiliteten ansågs möjliggöra främst det att sporadiska, ganska små överskridningar av det skyddade beloppet (t.ex. semesterpenning) inte påverkar beloppet av den pension som ska betalas. Det föreslagna flexibilitetsbeloppet kritiserades för att det inte i tillräcklig grad möjliggör beaktandet av till exempel löneförhöjningar, framsteg i karriären eller en längre arbetsprövning. En del av de sakkunniga önskade att flexibilitetsbeloppet skulle vara 3–4 gånger större än det skyddade beloppet.

Vid utskottsutfrågningen noterades det att övervakningen av inkomstgränserna i dagsläget har varit bristfällig och att följderna av att överskrida inkomstgränserna har kunnat variera beroende på i vilken arbetspensionsanstalt arbetstagaren är försäkrad. Sakkunniga har i sina yttranden framfört att den föreslagna övervakningen i realtid på basis av inkomstregistret minskar återkravssituationer och förbättrar pensionstagarnas möjligheter att följa sina egna inkomster. Utskottet omfattar bedömningen att den föreslagna modellen är tydligare än den nuvarande för både pensionstagaren och verkställigheten. Utskottet anser att det med tanke på ett korrekt genomförande av flexibilitetsmodellen är viktigt att övervakningen av efterlevnaden av inkomstgränserna är heltäckande och att man ingriper i överskridningarna i enlighet med lagen.

Dessutom fick utskottet en ytterligare utredning om hur arbetspension tjänas in för arbete som utförs vid sidan om invalidpensionen och hur det påverkar arbetets lönsamhet i flexibilitetsmodellen. Enligt flexibilitetsmodellen är det möjligt att vid sidan om invalidpensionen arbeta upp till det skyddade beloppet utan att det påverkar den pension som betalas ut. Om till exempel den etablerade inkomsten för en person som får invalidpension är 2 500 euro per månad, är hans eller hennes skyddade belopp 60 procent av summan, det vill säga 1 500 euro per månad. Om han eller hon arbetar på det sättet att lönen motsvarar just det skyddade

Utlåtande AjUU 9/2026 rd

beloppet varje månad, tjänar han eller hon in 22,50 euro ny pension per månad. Därtill har han eller hon möjlighet att använda den flexibilitet som hör till flexibilitetsmodellen och vars belopp per kalenderår är det skyddade beloppet multiplicerat med två, det vill säga 3 000 euro per år i exempelfallet. Om en person utöver de arbetsinkomster som ingår i det skyddade beloppet tidvis överskrider det skyddade beloppet så att han eller hon under ett år använder flexibiliteten i sin helhet men inte överskrider flexibilitetens belopp, är arbetsinkomsterna per år 12 mån. x 1 500 euro per mån + 3 000 euro och beloppet av ny pension som tjänas in är 26,25 euro per månad.

Sysselsättningseffekter

Finansministeriet har bedömt propositionens sysselsättningseffekter och konstaterat att uppskattningarna är förenade med betydande osäkerhet eftersom kalkylerna baserar sig på olika slags antaganden. Enligt ministeriet är det sannolikt att förändringarna i sysselsättningen sker bland mottagare av delinvalidpension och att ändringarna främst sker till följd av att arbetsinsatsen ökar hos dem som redan arbetar.

Utskottet poängterar att det ur både individens och samhällets synvinkel är motiverat att förstärka möjligheterna för dem som får invalidpension att utnyttja den arbetsförmåga som de har kvar. Partiell deltagande i arbetsmarknaden förstärker pensionstagarnas socioekonomiska ställning och förbättrar deras ekonomiska försörjning. Samtidigt kan arbete inom ramen för det som hälsotillståndet tillåter främja bevarandet av arbets- och funktionsförmågan, förebygga ytterligare försämring av arbetsförmågan och förlänga arbetskarriärerna. När befolkningen åldras och befolkningen i arbetsför ålder minskar är det viktigt med tanke på samhällets bärkraft att öka utbudet av arbetskraft.

Personer med funktionsnedsättning

Enligt artikel 27 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är konventionsstaterna skyldiga att trygga rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning på samma villkor som andra och främja deras möjligheter att delta i den öppna arbetsmarknaden.

Det kan anses att den föreslagna reformen strävar efter att främja dessa avtalsförpliktelser. Reformen underlättar arbete under pensionen genom att förtydliga reglerna för inkomstgränser och undanröja bidragsfällor som i dagens system har begränsat möjligheterna att öka arbetsinsatsen. Införandet av den årliga flexibiliteten och minskningen av pensionen enbart utifrån den andel som överskrider det skyddade beloppet sänker tröskeln till att pröva på att arbeta. Reformerna förbättrar möjligheterna att öka arbetsmängden enligt individens egna resurser och stärker lika möjligheter att delta i arbetslivet för personer med funktionsnedsättning.

Vid utskottsutfrågningen påpekades det att om det skyddade beloppet överskrider 12 månader i rad, ändras full invalidpension till delinvalidpension i arbetspensionssystemet. I FPA:s pensionssystem upphör rätten till pension helt. I arbetspensionssystemet kan det skyddade beloppet överskridas i 24 månader hos dem som får delinvalidpension. Vid utskottsutfrågningen ansågs det som problematiskt med tanke på dem som får folkpension eller garantipension eftersom det inte ingår någon delpension i dem. Därtill ansåg sakkunniga det som problematiskt att en del av personer med funktionsnedsättning förlorar även det högsta handikappbidraget.

Utlåtande AjUU 9/2026 rd

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet framhäver att behoven och situationer i anknytning till samordning av invalidpension och förvärvsarbete är mycket varierande. Utskottet ser det som viktigt att man grundligt följer konsekvenserna av lagen. *(Utskottets förslag till uttalande)*

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan och

att social- och hälsovårdsutskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet följer konsekvenserna av den föreslagna lagstiftningen och bedömer hur regleringen fungerar. En utredning om ärendet ska lämnas till social- och hälsovårdsutskottet senast inom två år från lagarnas ikraftträdande.

Helsingfors 10.6.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Arto Satonen saml
vice ordförande Lauri Lyly sd
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Minja Koskela vänst
medlem Mikko Lundén saf
medlem Niina Malm sd
medlem Anders Norrback sv
medlem Olga Oinas-Panuma cent
medlem Karoliina Partanen saml
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Tere Sammallahti saml
medlem Timo Suhonen sd
medlem Henrik Vuornos saml
ersättare Pekka Aittakumpu saf
ersättare Terhi Koulumies saml.

Utlåtande AjuU 9/2026 rd

Sekreterare var

plenarråd Miika Suves.